

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Костадин Илиев Паев,
ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград,
Правно-исторически факултет, катедра „История“,
по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по
професионалното направление 1.2. Педагогика (История на педагогиката и
българското образование), обявен за нуждите на ЮЗУ „Неофит Рилски“ -
Благоевград, в ДВ, бр. 33/27.04.2012 г.

В обявеният конкурс за професор участва като единствен кандидат доц. д-р Невена Славева Филипова. Според наличната документация кандидатът отговаря на изискванията по чл. 29, ал.1 от ЗРАСРБ, чл. 60, ал. 1 от ППЗРАСРБ и на чл. 87, ал. 1 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград.

Представената от кандидата научна продукция и академична активност след придобиването на академичната длъжност „доцент“ през 1996 г., включва: 2 монографии, 2 студии, 27 научни съобщения и статии, 5 учебника и учебни помагала (един в съавторство), 4 рецензии на научни издания, 3 участия като рецензент и член на научно жури на дисертационни трудове, 12 участия в научни конференции и други академични форуми, участие в 7 научно-изследователски проекта.

Първостепенно място в научните трудове на доц. д-р Невена Славева Филипова заема монографията „Моралът на българина в обществено-педагогическото пространство (средата на XVIII – нач. на XX в.)“, публикувана от университетското издателство „Неофит Рилски“, Благоевград през 2011 г. В структурен план изследването се състои от увод, три глави, заключение и списък на ползваната литература. Обстойният увод очертава мотивите и целите на изследването, изяснява ролята на морала през разглеждания период и съдържанието на категорията „нравственост“ в общочовешки и национален контекст. Твърде ценен за проучването се явява историческият преглед на възгледите за морала и

неговата социална роля от Древността до Новото време. Доц. Филипова се спира на идеите на древногръцките философи Сократ, Зенон, Платон и Аристотел, както и на редица идейни течения и техните представители от по-новото време: Огюст Конт, Хербърт Спенсър, Джон Дюи, Емил Дюркем, Жан Пиаже, Лев Виготски. По-нататък в уводната част се прави подробен преглед на библиографията по разглежданата тема. В края на увода доц. Филипова фиксира пет главни цели на монографичния труд, отнасящи се до: очертаване на основните характеристики на нравственото възпитание в българското училище през разглеждания период; открояване на специфичното в нравственото възпитание преди и след Освобождението; открояване на основните фактори и средства за нравствено възпитание; проследяване на съжителството между „новото“ и „старото“, модерното и традиционното в нравственото възпитание; разкриване на ролята и мястото на учителя в процеса на нравствено-възпитателното въздействие.

Първата глава на монографията на доц. Филипова е посветена на ролята на обществените институции за личностно-нравственото формиране на българина. В нея, водещо място заемат въпросите за нравственото възпитание като компонент на изграждането на личността, училищното дело в светлината на Европейското Просвещение и приносът на възрожденското училище за нравственото формиране на българина през Възраждането. Други фактори, оказали силно въздействие върху нравствения облик на българското възрожденско общество са читалищата, църквата и религията, възрожденската интелигенция и култура – книжнина, наука и периодичен печат, които са преимуществено обект на интерпретация във втората глава на изследването.

Третата глава на монографичния труд разглежда ролята на държавата за личностно-нравственото формиране на българина след Освобождението. Основните акценти в нея са: новите социално-икономически условия и потребности на българското общество, компонентите на нравственото възпитание, връзката на училището и семейството с нравственото възпитание на подрастващите, както и преглед на възгледите и научните приноси в областта на нравственото възпитание на някои видни просветни дейци като Христо Максимов,

Йоаким Груев, Михаил Герасков, Петър Нойков, Васил Друмев. В края на тази последна глава е представена и позицията на доц. Филипова относно ролята на детската литература за нравственото формиране на подрастващото поколение.

Заклучението на изследването съдържа основни изводи и обобщения от анализа в основната част. В този контекст доц. Филипова очертава основните насоки и приноси на възпитателната работа на българското възрожденско училище, усилията и ролята на националната ни интелигенция и българският възрожденски печат за нравственото възпитание на българина, новите реалности и изисквания на нравственото възпитание след Освобождението, ролята на държавните институции, училището и църквата в тази насока.

Представената от доц. Филипова библиография е изключително богата. Тя включва общо 360 заглавия на български език, от които: 290 монографични изследвания, студии, статии и научни съобщения; 60 периодични издания – 31 вестника и 29 списания, 10 броя стенографски дневници на Народното събрание. Прави впечатление широкият обхват на авторите от различни области: педагози, историци, литературни критици, социолози, философи и други. Като цяло изследването на доц. Филипова се явява ценен принос в областта на историята на педагогиката и педагогическата мисъл в България.

Предишната монография на доц. Филипова „Нравствено-възпитателните идеи в българското училище преди и след Освобождението (1878)“, издадено през 2001 г., третира сходни проблеми и в този смисъл тя се явява едно предварително проучване по темата на втората монография.

Научно-изследователската активност на доц. Филипова включва още 29 публикации – студии, статии и научни съобщения, посветени на широк кръг научни проблеми. Проучванията върху теорията и историческия развой на нравственото възпитание са неизменна тематична област в изследванията на доц. Филипова. Такива са статиите: „Общочовешки и национални нравствени ценности – история и съвременни проблеми“, „Нравствено-възпитателни идеи в българското училище – исторически и съвременни аспекти“, „Религиозното възпитание и нравствените

ценности в българското училище“, „Сътрудничеството училище – семейство – и нравствено възпитание на малките ученици у нас след Освобождението“ (в съавторство), „Нравственото възпитание на малките ученици у нас след Освобождението 1878“, „Проблеми на нравственото възпитание в ранната възрожденска периодика“. Друга част от публикациите на доц. Филипова са свързани с биографиите и приносите на известни представители на педагогическата мисъл – Неофит Рилски, Стефан Басаричек, Петър Берон. Немалък брой публикации на доц. Филипова са посветени на педагогическата подготовка на студентите: „Подготовката на студентите-бъдещи учители – състояние и проблеми“, „Качеството на обучението и подготовката на бъдещите учители“ (на англ. език), „Качеството на подготовката във висшето училище – условие за успешна реализация в пазарната икономика“, „Подготовката на педагогическите кадри и предизвикателствата на 21 век“, „Интерактивните методи – условие за активизиране на студентите в учебния процес“, „Предпоставки за ефективност на интерактивните методи на обучение във висшето училище“, „Информационните образователни технологии – средство за повишаване на квалификацията на началните учители“. Интересна и твърде често засягана тематика в работите на доц. Филипова са проблемите на националната идентичност, намерили отражение в няколко публикации: „Феноменът „национална идентичност“ в българската възрожденска литература“ (на англ. език), „Национално самосъзнание и идентичност в българската педагогическа литература през Възраждането“, „Българската възрожденска интелигенция и формиране на национално самосъзнание“, „Патриотизмът в творбите на Паисий Хилендарски и Софроний Врачански – тенденции и противоречия“. Други тематични полета, обект на научните интереси на доц. Филипова са общите педагогически и исторически проучвания, гражданското образование („Противообществените прояви и превантивната дейност – състояние и противоречия“, „Дисциплина и възпитание в българското училище“, „Богомилството и реформаторските движения в Европа“, „200 години новобългарска печатна книга“, „Гражданско образование и гражданско общество – исторически и съвременни аспекти“). Особено ценни са приносите на доц.

Филипова в областта на управлението на образованието – една актуална проблематика, с която тя се занимава в предходните години („Образователна администрация и управление на образованието – традиции и иновации“, „Иновационни аспекти в управлението“).

Научната продукция на доц. Филипова като цяло може да бъде характеризирана с две основни черти – широк тематичен обхват и задълбочен професионален анализ. В изследванията ѝ личи също много добрата историческа култура и познаване на историографията по проучваните въпроси, което вероятно се дължи на обстоятелството, че тя има като втора специалност „История“ и учителска правоспособност по предмета.

В актива на доц. Филипова се вписват и няколко учебника и учебни помагала. Такива са: „История на педагогиката и българското образование“, (в съавторство) 1998 г., „История на педагогиката“ (2002), „Училищно законодателство“ (2005), „История на българското образование“ (2006), „История на педагогическите учения и практики“ (2008). Всичко това говори за единство на теорията и практиката в преподавателската работа на доц. Филипова. Доц. Филипова също така е автор на 4 рецензии на научни издания, рецензент и член на научно жури на дисертационни трудове, участник в 12 научни конференции и други научни форуми и 7 научно изследователски проекта като член на екипа.

Преподавателската дейност на доц. Филипова в ЮЗУ „Неофит Рилски“ е повече от 35 години, през които тя е преминала през всички степени на академичната йерархия. В нейният преподавателски актив фигурират 5 четени и разработени от нея лекционни курса: „История на педагогиката“, „История на българското образование“, „Училищно законодателство и администрация“, „Нравствено-възпитателни идеи в българското училище“, „Правно възпитание“. Доц. Филипова участва още в подготовката на студенти за участие в научни форуми, съвместна научно-изследователска дейност със студенти и докторанти в научно-изследователски проекти, подготовката и организацията на научни форуми. Владее руски, френски и английски език, притежава умения за работа с РС и други технически средства.

Към изказаните оценки и мнения по научните изследвания на доц. Филипова могат да се отправят и някои незначителни бележки и препоръки, главно по отношение на представеният от нея основен монографичен труд „Моралът на българина в обществено-педагогическото пространство (средата на XVIII – нач. на XX в.)“. При направеният исторически преглед на възгледите за морала и неговата социална роля от Древността до Новото време (с. 9 сл.) липсват средновековните автори – *Аврелий Августин, Пиер Абелар, Тома Аквински* и други. В глава първа, в списъка на обществените институции, допринесли за развитието на образователното дело през Възраждането, църковното движение и читалищата, които се явяват главни фактори за нравственото формиране на българина през този период, е пропусната *българската възрожденска община*. Изданието би спечелило, ако към ползваната литература бяха включени няколко чужди автора, както и от резюме на чужд език.

Заклучителното ми становище относно конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по педагогика (История на педагогиката и българското образование) в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, категорично подкрепя кандидатурата на доц. д-р Невена Славева Филипова и призовавам и останалите членове на научното жури да предложат на Факултетния съвет на факултета по педагогика да избере доц. Филипова на тази длъжност.

14.08.2012 г.

Гр. София

Доц. д-р Костадин Паев: